

Füred után

Szegedről egyetlen szó sem esett...

A balatonfüredi színházi vitában, melynek főbb eseményeiről e hasábkon beszámoltunk már olvasóinknak, végleges álláspontok is jelentek. Hubay Miklós a bibliai Józsefhez hasonlította a drámaírókat, akik a kút mélyén ülnek, s a színházak — ugyancsak bibliai testvérek képeiben — időnként felkeresik őket, leszólnak a kútba, érdeklődnek, hogyan érzik magukat a drámaíró Józsefek. Abody Béla azt mondta, az írók és a színházak dialógusa a járókelő és az utcai automaták párbeszédéhez hasonlatos. A járókelő bedobja a pénzt, az egyfortintost vagy a kétfortintost az automatába, s miután az nem moccan, nem reagál az akcióra, a járókelő beszél hozzá, becézgeti, esetleg megvergejt. Választ azonban ezután sem kap...

A konferencia ezeket a szellemes hasonlatokat, melyek az író és a színház kapcsolatát erősen problematikusnak, sőt valóban reménytelennek és kilátástalannak tekintették, nem fogadta feltétlenül elismeréssel. A hasonlatok bravúros szellemessége persze tapsot kapott, de lényegük már nem. A vitázó Doboz Imre mondta összefoglalójában: ama bibliai József nemcsak kútban volt, hanem a szép Putifárné oldalán is, s egyébként se higgye mindenki, aki éppen „kútban” van, hogy ő József.

Hasonlóan elutasítást kapott az az ellenkező előjelű eggyoldóság is, mely nem a kérdés problematikuságát, hanem, hogy úgy mondjuk, derűs, napfényes, problémátlan oldalait állította előtérbe. Több felszólaló meglepően jó eredményeket bizonyító statisztikákat ismerttetett. Ezekből az derült ki, az következett, hogy mai magyar drámairodalomban, színházi kultúránkban és kettejük kapcsolatában tulajdonképpen minden rendben van, nagyobb rendben, mint azt gondolnánk, hinnen, sőt remélne az ember. Ezek szerint például ebben az évadban 30 mai szerző darabja került színre, a 65-66-os naptári évben 26 színház 35 különböző magyar szerző műveit játszotta. A közönség érdeklődése is igen magasfokú, a vidéki színházakban például általában és átlagban 80 százalékos a magyar darabok látogatottsága.

A konferencia azonban rámutatott, hogy ezzel a statisztikával, ezekkel a számokkal baj van. Nem mintha nem lennének igazak, hanem azért, mert kimagad belőlük a lényeg, a drámák és a színházi előadások számokkal nyilvánvalóan nem mérhető színvonalát. Az, hogy hány szerző hány darabját hány színház játszotta, szám, érdekes adat, de magától értendő, en nem ez a legfontosabb, hanem az, hogy milyen drámaírókról és milyen előadásokról van szó. Egy remekmű, egy kitűnő dráma természetesen többet ér, mint tíz vagy tizenöt rossz, gyenge darab, s ha ilyen értelemben, a mennyiség helyett a minőséget kutatva vizsgáljuk az elmúlt évek drámatörténetét, nem lehetünk teljesen elégedettek.

A füredi vita ily módon helyesen értékelt a szélsőséges, végleges álláspontokat. Se elkeseredett pesszimizmusra, se harsány hurrazásra nincs okunk. Miért? Az elmúlt évek tárgyilagos elemzése, s különösen az idei év tapasztalatai azt bizonyítják, hogy a mai magyar drámairodalomban bizonyosfajta mozgás, fellendülés kezdődött. Sok más mellett ezt bizonyítja a drámapályázat, a nemrég befejeződött dunántúli színházi napok szép sikere is, amelynek műsorán csak mai magyar dráma szerepelt, s hogy ezzel együtt — jó helyes irányban — a színházak ál-

laspontja is változott, alakult. Már nem szükséges rosszként kezelik a mai írók drámai alkotásait, hanem várják, kérik, igénylik őket, sőt magyar központú, magyar gerincű műsorok kialakítására törekcszenek. Hogy mindez nem valami soha nem látott fellendülést, virágzást jelent? Csakugyan nem. Az új drámák között vannak bizony közepes, sőt gyenge művek is, még a nevezetes drámapályázat díjnyertes alkotásai között is. Schwajda és Bágyoni darabjai például, amelyeket a füredi találkozó közönsége is láthatott. A rendezés természetesen bírálta: ezért valóban egyik dráma sem alkalmas mai drámairodalomunk reprezentatív képviselőjére. De nemcsak a rendezés, hanem a drámapályázat zsürije is joggal kapott bírálatot: a két darab méltatlan volt a díjazásra. Ezzel ugyanis mind a kétféle magasb helyre, rangra emelkedett, mint amelyen valójában.

A mai dráma és a mai színház helyzetéről tehát sem akkor nem kaphatunk hiteles képet, ha főhérré, sem akkor, ha feketére festjük. A valóság kép nyilvánvalóan sokszínű. Divatosan szöveg: bonyolultabb, ellentmondásosabb. A nagyon tovább kérdése, mely érhetően nagy helyet kapott a füredi vitában, ezért nem fölösleges, nem mesterséges. Ezzel kapcsolatban sok megjegyzés hangzott el. A legfontosabb talán, mely a lényeges konfliktusok, erőteljes, a valóságot jól megmutató és kifejező összeütközések ábrázolására biztatja a drámaírókat. Ezzel összefüggésben szerepelt a vitában a közéletiség problematikája is. Pandi Pál mutatott rá, hogy a közéletiség önmagában még nem minősít. Nem általában van erre szükség, hanem szocialista szellemben és értelemben, hiszen vannak olyan drámai alkotások, külföldön is, nálunk is, amelyek közéleti problémákkal foglalkoznak ugyan, de megmaradnak bizonyos elvont polgári humanizmus keretei között. A közéletiség, szocialista tartalmú felvívása, megjelenítése, kifejezése: ez a drámaírók és színházak feladata.

Mindebből az is következik, hogy színházainkban és a gondolkodtatásnak, ha tetszik, a közönség nevelésének, a jelenleginél összeforrottabban, szervezettebben kell kapcsolódnia. E kettőt nem lehet szétválasztani. Nem hozhatunk létre olyan színházakat, amelyek szórakoztatnak, s olya-

nokat, amelyek viszont filozofálnak, gondolkodtatnak, nevelnek. Egység ez, mint ahogyan egység az író — színház — közönség „szentháromsága” is.

Sok szót kapott a vitában a kockázat, az írói, színházi bátorság kérdése is. Nagy Péter mondta el, hogy Gyárfás Miklós kedves bohózatának, a Kényszerleszállásnak előadásába a József Attila színház narrátorként egy új szereplőt iktatott, aki elmagyarázza a közönségnek, hogy a darab cselekményének bizonyos elemeit — az isten egyik angyalát — üzenettel küldi a pápához, de az angyal kényszerleszállást hajjt végre, s Magyarországon ér földet — nem kell komolyan venni, hogy amit lát, az csupán játék. Mintha nem lenne ez mindenki számára nyilvánvaló... Ugyanennek a dolognak másik oldalára Lenkei Lajos mutatott rá. A színházak természetesen a változások kockázatát, de nyilvánvalóan nem lehet nekik azt mondani, „itt a szakadék, ugorj le, hátha életben maradsz”, mert ez erkölcstelen.

A vitában nagyon sok színházról, színházi előadásról esett szó, budapesti, vidéki. Sajnos, egyetlen szó sem a szegedi. Feltétlenül azt jelent ez, hogy a mi együttünk annak a folyamatnak a perifériájára szorult vissza, mely az utóbbi időben színházainkban a magyar és elsősorban a mai magyar drámával kapcsolatban kibontakozott. Nem jó dolog ez. De itt az új évad, a jövő szezon. Lehet tehát, és azt hiszem, kell is rajta változtatni.

ÖKRÖS LÁSZLÓ

Német Ferenc

A teremtés társai

A gyalogúton halszálkás séprúnyom jelezte ünnepe hajnalát nagyanyám kiskertje előtt.

Bent a virágok ünnepe, liliomlilában, fehér harangok zúgtak az orgonán.

Kint suhogtak a szoknyák, tarka keszkenők. Virágok meg lányhajjak illata örvényelt a kerítés előtt.

Ballagat az öregek pólyaféhr ingben s koporsószin ruhában.

Lakodalmom és gyász színe a nyárbán! Hát én miféle öröklétre vágytam? Gyönyörködtem a harangok szavában, még inkább az ünneplő ruhákban, leginkább az emberben magában —

növények s testek tobzódása fölött nyugodtan vonultak a feszes arcok születés és halál törvényeinek társai a földi kivirágzásban virágéletűek s virágnövesztők önhajtásaikat önmaguk metszők létük törvényei fölél magaslók s halálukban abba visszahanyatlók

kiknek szemük nőtt a gyönyörűségre melyet vakon szül a lét minden lényel!

Nem hishettem a feltámadásban, sem a nyom nélküli pusztulásban. Nem létezik az ember magában — de örökké él a metszőkésben, mikor beavatkozott a teremtésbe.

Ha tudtam volna, milyen kellemetlenségben leszek részem, nem ülök fel a MÁV-AUT autóbusszra, inkább gyalog megyek a közeli községbe a névnapimurira!

A busz, mint mindig, ezúttal is tele volt. Gömbölyűre tömött aktáskákat nyomott az oldalamba, a mellettem álló utas, és amikor egy gördőnél nagyot zökent a kocsi az előttem álló nagy darab férfi egyensúlyát veszve hátralépett, éppen a lábamra. Száz kió lehetett, úgy hogy a fájdalomtól felszíszentem. Ösztönyszerűen igyekeztem őt eltolni magamtól, nehogy újra a lábamra lépjen. Dühösen rá kiáltott:

— Hogy merészel engem lökdösm? Ha kényelmesebben akar utazni, menjen autón, vagy helikopterben.

Nem vagyok türelmes ember és most nagyon mérges lettem. Ralép a lábamra és énég ő pirít rá? „Alaposan lehordom” — gondoltam. Pillantásom péklapát nagyságú tenyerére esett. Elhatá-

KALAND

roztam, taktikát változtatok és a gúny fegyverével harcolok ellene. De nem volt időm ezt a láthatatlan fegyvert igénybe venni, mert a százkilos újabb támadásával megelőzött.

— Az ilyen alakok akadályozzák a szocialista közlekedés fejlődését! — mondta mély meggyőződéssel.

Tátva maradt a szám. Rálepott a lábamra és ezzel én akadályozom a közlekedés színvonalának felfele ivelését? A méregtől megjött a hangom.

— Bocsásson meg, hogy a lábamra lépett, — mondtam. Sajnos, nem értette meg mit akartam ezzel mondani, mert így válaszolt:

— Maga azt hiszi, hogy önkritikával elintézheti ezt az ügyet? Majd én megtáncoltatom magát!

Az autóbussz közben menetrendszerű sebességgel közeledett a másik község, utazásom célja felé. A járási tanács hához előtt akartam szállni. Az volt közelebb barátom hához, ahol az ünnepeket tartották. A körülöttem állók nem tudták, mi történt, az én halk, gúnyos hangommal sem hallották a motorzúgás miatt, csak annak voltak szemtanúi, hogy egy tagbaszakadt utas érelyes hangon leford engem. Egy nénike, aki az ablaknál állt, rám mutatott és így szólt a szomszédjához: „A szemem áll jól neki!”

Ennek a fele se tréfa, — gondoltam és elhatároztam, hogy a község első megállójánál, a postánál leszálok és onnan gyalog teszem meg a hátralévő utat.

A százkilos, aki nyilván azt hitte, hogy előle menekülök, még hangosabban kiáltozott:

— Az ilyeneket le kellene csuktatni! Már utazni sem tud miattuk a tisztességes ember!

— Igaza van — szólalt meg valaki.

— A nézése is gonosz, — hallatszott ismét a nénike hangja.

— Csengessük le az autóbusszt és igazolassuk! — mondta egy borizó hang.

Közben az autóbussz a postához ért, a kocsi megállt, én az ajtóhoz vergődtem. Közben a lépcsőre tettem a lábam, egy utas felháborodottan mondta:

— Miért engedik leszállni ezt a zsebtolvajt?

Gyorsan leugróttam, mert úgy éreztem, a következő megállóig könnyen veszedelmes bűnözővé fejlődök és talán életfogytiglani alatt meg sem úsznám ezt a kalandot.

Palásti László

G. Szabó László versei

Ecce homo, 1967

II. Számot ró szám nyomába rajzok raját teremt, hogy ő foghassa hámba, amit előtte senki.

Karját, mely fát nem ért fel szerszámmá tette botja — műszer-toldotta észzel tör most a csillagokba.

II. A söntésből kirúgták s elterpedt, mint a béka; jelzi hullása útját orrának váladéka.

Ez is lehet belőle — sohse feledd, ha nemzed puha párnára dőlve a homo sapiens-et!

Növe-fogyó vers

Mint gondos gazdasszony hagymát hámoz fejti le az est

a nappal burkát míg buggyan magva: sötétség

Mint gazdasszony a hagymát hámozza a hajnal az omlatag éjt míg kiderül hogy magva tömör fény

Dénes Géza A KÖSZÖRÜS

A tanácsháza előtt van a piactér. Itt gyűlnek össze a kis háztáji kertesékből gyümölcsöt, tojást, zöldséget, fokhagymagerizet áruló piacnapkor. Most nincs piacnap, mégis nagy a téren a sürgés-forgás: karókat vernek le, égbenyúló rudakat, amelyeken már dagadozik a nagy sátor-ponyva, mintha marháholgagot fűjnének. Itt veri fel sátorát a Bolgár nagycirksusz.

A piacterre most begördül egy nagykerékű falada. A ládának két fogója van, amely egy stuccolt bajszú, göndör hajú fiatalember markában végződik. A fiatalember a ládával megáll. A két fogantyút lenyomja, hogy a rejtelmes masina tótágast áll, az árva kereke felülre kerül. Akkor szétnyitja a ládat, szíjjat, hevedert szed ki belőle, ráteríti a nagykerékre, aztán a kisebb kerékre, majd rááll a pedálra és elrikoltja magát:

— Kösörűűűűű! Kések bárdok, bicskák, balta, borotvák, disznóölők ideveletek. Kösörűűűűű! A faladából nagy bárdot vesz elő, egy lélegzetállító reklámkelléket, rányomja a forgó kerékre, s máris rikoltó üveghangon vonit a kösörű. Időnként összehúzózt pillákkal nézegeti a reklámbárd élet, de azt is, jön-e már valamilyen kuncsaft.

Aki csak arra jár, nagyot néz: nicsak, nem a Kristóf-bácsi kösörű, hanem egy idegen fiatal. A tanácsháza körüll boltajtók is megnyílnak. Csótó, a borbély meglepetten konstatálja Sereginek, a kateész cipésznek, hogy Kristóf helyett új kösörűs jött.

— Eredj csak lányom, vidd el ezt a két ollót, de jól kösörűltesd meg. És kérdezd meg, mi van Kristóf-bácsiival. Azzal két borbélyollót nyom a kis tanuló lányka kezébe. A lányka máris ugrik. Átszalad a tér túlsó felére. Megáll a kösörűs előtt. A szemé elnyílik, akár egy tejesbögre. Mert ez aztán a legény. Göndör haja alatt sima homlok, alákét egetően fekete szem beagyzava, vörös szája felett apró bajuszka és kissé hajlott orr. Mellkasa kitágul, amint kiáltja: — Kösörűűűűű! — S amikor a kösörűs ráemeli kormos szemét, alig bírja eldadozni:

— Merhogy... azelőtt Kristóf bácsi járt ide... Ismertem? — Ismertem szegényt — feleli jámboran a kösörűs. — Mi történt vele? — kap melléhez a lányka. — Meghalt!... Mert tudja kislány, így jár minden kösörűs. Mára meg vídában forgatja a kösörűkötvet, holnap meg már kifűstől a világ keményin... Node ne búsuljon ezen, kislány. A kösörűs elveszi a két ollót. A szemük összeakadozik. — Aztán hogvér csinálja? — kérdi a lányka. — Egyiknek 12 forintért, szép lányknak 8 forintért. — Nekem mennyiért? — Nyolc forintért. — Oh!... De jól fenje ám meg! — Muszáj jól dolgozni, mert ma este cirksuszba akarok menni. Kell rá a pénz. Ebbe a Bol-

gár cirksuszba, ni. — Megpödrí a bajuszát: — De nem szeretnék egyedül.

A lányka feszek a fehér köpenyben: — Hiszen majdcsak talál valakit magának, aki elmegy.

— Már találtam is — feleli jelentősen a kösörűs, miközben körmeivel megvizsgálja az olló élet.

— Kicsodát? — Aki kérdezi. A lányka a földet pislogja: — És... befizetne értem? Közben fél szemmel odapillant: de szép szál legény ez a kösörűs, és milyen művelt, udvarias. — Bizony befizetnék. Csak az a fontos, hogy minél több kés, olló, bárd, balta, borotva jöjjön ide, hogy jussón a cirksuzra. Mert drága a belépő.

A kis borbély lányka szalad vissza a két éles ollóval: — De jól tud fenni ez a fiatal kösörűs, Csótó szaktárs. Nem úgy, mint az öreg Kristóf. Meg kéne vele kösörűltetni a többi ollót, a borotvákat. — No, vigyed őket. De számlát kérj, mert elszámoltatom.

A kislány felkap minden szerszámot, kiszalad vele. De még átugrik Seregéhez is, a cipészhez. Onnan is kap vagy három borbégó kését. S bologan fut vissza a piacterre velük. A kösörűs mögött meglassúdik, mert a kösörűs nem egyedül van: Mariskával, a Bocskai étterem szakácsnőjével beszélget. Lehajol, mintha a cipőjét fűzőgetné be, közben hallgatózik. Ezt hallja: — A cirksuszba? Ne mondja. Hát elvinnie, éppen engem? Hahaha!

— Mert maga a legszebb lány a faluba. Csak